

(afbeeldingen en programma lezingen en excursies ontbreken)

- [Introductie - Finette van der Heide](#)
- [Redactioneel - Tobias Woldendorp](#)
- [verslag algemene ledenvergadering 4 maart 2006 - Finette van der Heide](#)
- [Amerikaanse rivierkreeften in Amsterdam - Geert Timmermans](#)
- [Amsterdamse vlinders - Frits Bink](#)
- [8ste Inventarisatiedag Hilversums Wasmeer - Geert Timmermans](#)
- [Ruimte voor de natuur - Cora Bruin](#)
- [Nieuws uit het Amsterdamse Bos - Jeroen Cornelissen](#)
- [Het klimaat verandert, maar hoe, waar en wanneer - Cora Bruin](#)
- [Jaarverslag Slakkenwerkgroep 2005 - Chris Haagen](#)
- [Jaarverslag Insectenwerkgroep 2005 - Badda Beijne](#)
- [Waarnemingen](#)

INTRODUCTIE

Op de algemene ledenvergadering van 4 maart ben ik tot nieuwe voorzitter van de KNNV, afdeling Amsterdam gekozen. U kunt dat lezen in het verslag dat elders in Blaadje staat en dat ik in mijn hoedanigheid van secretaris a.i. heb geschreven.

Op de algemene ledenvergadering heb ik ter introductie wat over mezelf verteld en ook een en ander toegelicht van wat we als bestuur in het komende jaar van plan zijn. Hier volgt ongeveer hetzelfde verhaal.

Ik ben bioloog, in 1982 afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam met als hoofdvak plantenecologie. Tegelijkertijd heb ik een hoofdvak landschapskunde bij Bouwkunde aan de Technische Hogeschool in Delft gedaan. Ik werk als bestuursadviseur voor natuur, landschap en water bij Recreatie Noord-Holland NV, een bedrijf dat het beheer van zeven recreatiegebieden in de provincie verzorgt. In de omgeving van Amsterdam zijn dit Groengebied Amstelland, het Twiske, Recreatiegebied Spaarnwoude en Landschap Waterland. Daarnaast werk ik als ambtelijk secretaris van de stichting Vrienden van de Gaaspermolen voor Waternet (dat tot 1 januari DWR, Dienst Waterbeheer en Riolering, heette en nu gefuseerd is met de Gemeentewaterleidingen).

Ik ben getrouwd met Roel van der Weide, contrabassist en beeldend kunstenaar, en we hebben twee kinderen, Mila van 20 en Alexander van 17. Ik heb, kortom, een redelijk druk bestaan en zal daardoor ook niet altijd aanwezig kunnen zijn op de lezingen en excursies, hoe leuk ik dat ook vind. Daartegenover staat dat ik door mijn werk en mijn gezin goed op de hoogte ben van wat er gaande is in de stad en zijn omgeving.

Wat zijn wij als bestuur dit jaar van plan? Natuurlijk willen we het excursie- en lezingenprogramma voortzetten, want dat is de kern van onze activiteiten. Ook de natuurbescherming zullen we niet uit het oog verliezen, want om natuur te kunnen bestuderen moet ze er wel zijn en liefst niet te ver weg. Daarnaast streven we naar een iets hoger ledental, de laatste jaren is dat licht gedaald. Dat streven is al ingezet door de organisatie van de Open Dag in januari, waar ik de presentatie van de werkgroepen erg waardeer. We willen wat regelmatig in plaatselijke kranten adverteren. Tot slot willen we het kraamwerk weer oppakken en daarvoor goed bezochte informatiemarkten selecteren.

We hopen dat u ons bij al deze bezigheden wilt helpen. U kunt altijd contact opnemen met een van ons, ook voor meldingen en klachten. Onze contactgegevens

staan aan de binnenkant van de omslag.

Finette van der Heide (voorzitter)

REDACTIONEEL

Met het vertrek van Geert als voorzitter heeft er ook een wisseling van de wacht plaatsgevonden in de redactie van Blaadje. Maar helemaal ongemerkt kan dat natuurlijk niet. Fons Bongers en ondergetekende hebben op de bruiloft van Geert, een slordige negen jaar geleden, dronken gevoerd door de innemende ex-voorzitter, een handtekening gezet om hem in ieder geval de eerste twee jaar als kernredactie terzijde te staan in zijn voorzittersperiode. Het vervolg kent iedereen. Fons gaat weer studeren en heeft zijn werkzaamheden inmiddels overgedragen aan Rob van Dijk. Vanaf deze plek wil ik Fons heel erg bedanken voor zijn inzet en de prettige (soepele) samenwerking. Ik hoop vanaf deze plek dat Rob van Dijk het gemis goed kan maken. En de voortekenen zijn er. De laatste jaarverslagen zijn nog niet binnen, maar de lay out van dit nummer is al af. Het lijkt een kwestie van even op de juiste plek laten vallen te worden.

Rob is landschapsarchitect en heeft zijn eigen bureau Dijk & Co, hier in Amsterdam. Hij is vogelaar, woont in de Jordaan, heeft een gezin en rijdt Volvo en fiets. Ik ken hem al van jongs af aan, dus dat zal wel goed komen.

Tobias Woldendorp

VERSLAG ALGEMENE LEDEN VERGADERING 4 MAART 2006

Aanwezig zijn 46 leden, inclusief alle bestuursleden (David kwam met kennisgeving iets later) en inclusief de ereleden Ger van Zanen, Hein Koningen en Henk van Halm. Drie leden hebben om verschillende redenen afgebeeld: Trees Keizer, Ans Westerweel en Fons Bongers.

1 . Opening door de voorzitter en terugblik op afgelopen jaar

Voorzitter Geert Timmermans verwelkomt de aanwezigen die de kou hebben getrotseerd om de ledenvergadering te kunnen bijwonen. Hij geeft een terugblik op het afgelopen jaar:

In totaal zijn afgelopen jaar 54 activiteiten georganiseerd. Veel dank aan de sprekers, de excursieleiders en de coördinatrice. Zie ook Blaadje 1, pag. 9 en 10.

Op 28 januari is voor de tweede keer een Open Dag/ nieuwjaarsreceptie georganiseerd. Er waren een kleine 100 bezoekers in het Amstelpark. De werkgroepen presenteerden zich, er was een interessante lezing van Henk Korten, rentmeester van het Goois Natuurreservaat, er waren excursies van Hans Kaljee (bomen) en Evert Pellenkoft (vogels), er was een KNNV boekenverkoop en ter afsluiting kon men hapjes en drankjes krijgen. De organisatie werd met een applaus van de zaal beloond.

Naar aanleiding van de minicursus Slakken is de werkgroep slakken opgericht, onder leiding van Chris Hagen.

In 2005 hebben een aantal Amsterdamse leden bijdragen in Natura geschreven:

Joost Kazus, Martin Melchers en Fons Bongers.

Blaadje bestond begin 2006 25 jaar. Als nr. 25-5 is onder redactie van Ellen de Bruin, Jip Louwe Kooijmans en Geert Timmermans het boekje [Vogelen in Amsterdam](#)

samengesteld. Alle leden van de KNNV Amsterdam en van de Vogelwerkgroep hebben het 15 februari thuis ontvangen. Exemplaren zijn, zo lang de voorraad (2000) strekt, voor leden voor € 7,95 en voor niet-leden € 9,95. Het boekje is via de website te koop.

Ons eeuwboek [De Wilde Stad](#) met een oplage van 3000 exemplaren is nu geheel uitverkocht.

De nieuwe statuten, door de ledenvergadering vastgesteld in 2004, zijn op 1 maart 2006 door notaris Van Kerkhof van notariaat Wintertaling in akte opgemaakt en gepasseerd.

We wachtten aanvankelijk op de landelijke KNNV, die bij een gezamenlijke notaris een gunstige prijs voor de verschillende afdelingen wilde bedingen. Maar omdat Geert het afgerond wilde hebben tijdens zijn voorzitterschap zijn we hier toch maar op vooruitgelopen.

Alsnog danken Geert en de zaal Joost Kazus voor zijn inzet. Leden die een exemplaar van de akte willen ontvangen kunnen dit aan de secretaris laten weten.

Albert van Dijk, die aanwezig is, wordt met een applaus voor zijn gulle gift, waardoor we een beamer konden aanschaffen, bedankt.

De Sponsor Loterij, in 1989 op initiatief van Humanitas opgericht, steunt goede doelen op het gebied van sport, gezondheid en welzijn. Een aantal leden doet mee aan deze loterij. Een lot kost € 6,50 per maand, waarvan iedere maand € 3,25 naar onze afdeling gaat. Van dat geld kunnen wij weer leuke dingen doen. U kunt zich aanmelden voor de Sponsor Loterij via telefoonnummer 0900-300 1400 (20 ct. per minuut) onder vermelding van de KNNV afdeling Amsterdam.

Wat natuurbescherming betreft is de afdeling dit jaar actief geweest. Zeven mensen hebben zich aangemeld voor een vlinderproject van het stadsdeel Zeeburg, na een oproep in Blaadje. Na een veldverkenning hebben zij zeven vlindergebiedjes aangewezen. Deze zijn inmiddels ingericht door het stadsdeel. In Metro, Stadsblad en Parool zijn hier artikelen over verschenen. De deelnemers gaan de gebiedjes monitoren. U kunt zich hier nog altijd voor aanmelden.

Jan Timmer heeft namens de afdeling en samen met andere verenigingen succesvol geageerd tegen de kapvergunning voor het bos van de kruitfabriek bij Muiden. Een projectontwikkelaar wil hier (v) huizen bouwen. In Blaadje 2005/4 heeft Jan hierover geschreven.

2. Ingekomenstukken en mededelingen

Er zijn dit jaar geen ingekomen stukken voor de ledenvergadering.

Mededelingen van de afdeling:

• Zodra een opvolger gevonden is wil Fons Bongers de redactie van Blaadje verlaten. Als u interesse heeft of iemand weet wordt u verzocht dit te melden bij het bestuur (naschrift redactie: inmiddels heeft Rob van Dijk zich aangediend en is bij dit Blaadje betrokken als redactielid).

• De website loopt weer als een trein. Dagen met meer dan 20 bezoekers zijn geen uitzondering! Mocht u direct geïnformeerd willen worden van vernieuwing van de website dan kunt u uw e-mailadres aan Geert Timmermans geven. U ontvangt dan een e-mail als de website bijgewerkt is.

• Ook dit jaar is er weer een groot aanbod van lezingen en excursies, waarvan Geert er een aantal hoogtepunten noemt die echter bij publicatie van dit Blaadje al

voorbij zijn.

â€¢ Zaterdag 20 mei is de busexcursie onder leiding van Norbert Daemen naar Texel, waarbij we met de bus over het eiland rijden.

â€¢ Op 17 juni organiseert de afdeling de achtste algemene inventarisatiedag. In samenwerking met de KNNV afdeling Het Gooi wordt een gebied in het het Goois Natuurreservaat geïnventariseerd. Dit als dank voor de lezing op de Open Dag door Henk Korte.

â€¢ In het laatste weekend van augustus is er een busexcursie naar de duinen van Wassenaar, onder leiding van Jan Simons. We mogen dan verboden terrein betreden, dus het is zeker de moeite waard!

3. Verslag van de algemene ledenvergadering van 5 maart 2004

Dit verslag vindt u in Blaadje 2 2005 op blz.2.

Het verslag wordt goedgekeurd

4. Bespreking jaarverslagen

1. jaarverslag bestuur: Blaadje 1 2006, blz. 4 en 5. Geen opmerkingen.

2. jaarverslag mossenwerkgroep: Blaadje 1 2006, blz. 5. Geen opmerkingen.

3. jaarverslag lezingen, excursies en minicursussen: Blaadje 1 2006, blz. 8, 9 en 10. Geen opmerkingen.

4. jaarverslag ledenadministratie: Blaadje 1 2006, blz. 11. Geen opmerkingen.

5. jaarverslag hydrobiologische werkgroep: Blaadje 1 2006, blz. 11. Geen opmerkingen.

6. jaarverslag planten- en paddestoelenwerkgroep, Blaadje 1 2006, blz. 12 en 13. Geen opmerkingen.

7. jaarverslag paddestoelenwerkgroep voor microscopie: Blaadje 1 2006 blz. 13. Geen opmerkingen.

De jaarverslagen van de werkgroepen Spinnen, Insecten en Slakken (nog geen jaar oud!) ontbreken en Geert hoopt dat de jaarverslagen van de eerste tweewerkgroepen in Blaadje 2 geplaatst worden.

Hij bedankt iedereen voor de inzet en de zaal applaudisseert.

5. Jaarrekening en balans over 2005, begroting 2006 en verslag van de kascommissie 2005

Blaadje 1 2006, blz. 6. David Ng licht een en ander toe.

We hebben wat minder leden, dus ook in jaarrekening en begroting houdt David rekening met een lager bedrag aan contributies. We hebben hier enkele jaren een iets te hoge inschatting van gemaakt, terwijl er in 2004 sprake was van inlopen van achterstallige betalingen. Afgelopen jaar zijn, zo mogelijk na contact, een aantal niet-betalende leden geschrappt.

In 2005 is de laatste voorraad [Wilde Stad](#) boeken aangeschaft en verkocht (boeken, nieuw).

Het boekje [Vogelen in Amsterdam](#) stond al op de begroting 2005. In dat jaar zijn er enkele kleine uitgaven geweest, zoals het reserveren van een ISBN-nummer. De kosten voor het boekje zullen pas dit jaar worden betaald. Werkgroepen kunnen alle activiteiten, die geld kosten en die nodig zijn om de werkgroep te laten draaien, declareren voor zo ver dat redelijk is. Het gaat om huur-, porto- en kopieerkosten. De ene werkgroep is hier meer geld aan kwijt dan de andere.

Wat de balans betreft: de kosten van de beamer worden in 5 jaar afgeschreven,

omdat dergelijke apparatuur razendsnel verouderd en dan weinig meer waard is (maar wel bruikbaar!). Het geld dat voor 2005 voor het mussenproject was bestemd is op voorstel van de voorzitter voor Vogelen in Amsterdam gebruikt. In dit boekje staat de samenvatting van het mussenonderzoek.

Voorzieningen nieuwe apparatuur is ook in 2006 nodig. De laptop die gebruikt werd bij de beamer is eigendom van Geert Timmermans. Nu hij geen voorzitter meer is zullen we minder vaak aanspraak op de laptop kunnen maken. De afdeling wil dan ook een eigen laptop kopen.

De kascommissie, bestaande uit Lex Dop en Linda Hegeraad, heeft heden, 4 maart 2006, de jaarrekening en onderliggende stukken doorgenomen. De jaarrekening is transparant en overzichtelijk bevonden, de aanbevelingen van vorig jaar zijn opgevolgd.

De kascommissie dechargeert de penningmeester voor 2005.

De vergadering gaat onder applaus akkoord met de decharge van de penningmeester.

6. Verkiezing kascommissie

Lex Dop treedt, zoals de statuten aangeven, af. Onder applaus en met een bos bloemen (die hij vergeet mee te nemen) wordt hij bedankt voor zijn werk voor de kascommissie.

Linda Hegeraad blijft nog een jaar kascommissielid.

Wendy Bach Kolling wordt onder applaus gekozen tot nieuw kascommissielid.

7. Verkiezing bestuur

Statutair is Nico Schonewille aftredend. Hij stelt zich herkiesbaar en wordt onder applaus herkozen tot 5 maart 2010.

Gerritje Nuisker heeft aangegeven dat zij het bestuur per 4 maart 2006 wil verlaten, al is zij statutair nog niet aftredend. Geert bedankt haar voor haar enorme inzet voor de KNNV Amsterdam. Onder haar coördinatorschap is het lezingen- en excursieprogramma gegroeid en zijn de minicursussen tot bloei gekomen. Alles altijd tot in de puntjes georganiseerd en verzorgd. Daarnaast verzorgde ze het kraamwerk en heeft ze daarmee nieuwe ledengeworven en een groot netwerk opgebouwd. Tot slot had Gerritje altijd veel aandacht voor individuele leden. Ze was bij voorbeeld altijd op de hoogte als er iemand ziek was en stuurde kaarten of een bloemetje of ging op bezoek. We zullen Gerritje enorm missen. Ze heeft gelukkig een uitgebreid draaiboek gemaakt van alles wat nodig is voor het coördineren.

Geert Timmermans biedt Gerritje een tekening van eigen hand aan als afscheidscadeau. De rest van het bestuur geeft haar een mussenpakket, in de hoop op deze manier de mus voor Amsterdam Zuidoost te behouden.

Cora Bruin en Karin Wijnkoop hebben zich gelukkig bereid verklaard het bestuur te komen versterken. Met een applaus worden ze tot bestuurslid verkozen.

Jan Timmer zal waarschijnlijk ook tot het bestuur toetreden. Hij wil nog een reguliere bestuursvergadering bijwonen voor hij beslist.

Geert Timmermans had vorig jaar al laten weten dat hij dit jaar aftreedt als voorzitter. Finette van der Heide heeft zich bereid verklaard hem op te volgen. Met een applaus wordt zij gekozen tot voorzitter tot 5 maart 2010 en Geert overhandigt haar de hamer. Finette stelt zich nader voor aan de vergadering.

Hein Koningen houdt een afscheidsspeech voor Geert Timmermans. Geert is tien jaar voorzitter geweest. Toen Hein hem hiervoor vroeg studeerde hij nog en bij de eerste ledenvergadering moest hij verstek laten gaan omdat hij in het buitenland zat. Vandaar dat hij pas een half jaar later officieel voorzitter werd.

Hij heeft veel voor de bekendheid van de vereniging gedaan, onder andere door het bouwen en beheren van de website. Gelukkig blijft hij deze onderhouden. Vooral in het jubileumjaar is er hard gewerkt. Het prachtige jubileumboek, nu niet meer te krijgen, is een bewijs daarvan dat velen in de boekenkast hebben staan. Zijn laatste wapenfeit is weer een mooi boekje: [Vogelen in Amsterdam](#). Gezien het aantal bestellingen, dat via de website binnenkomt, wordt het weer een onverbidde bestseller.

8. Verkiezing afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde voor de Vertegenwoordigende Vergadering van de KNNV op 22 april 2006. Respectievelijk Finette van der Heide en Lida den Ouden worden gekozen.

9. Rondvraag

Dit was wel het negende agendapunt, maar de Rondvraag is pas na de pauze gehouden, omdat de kersverse voorzitter hem vergat. Er waren echter geen punten.

11. Sluiting van de vergadering

De voorzitter sluit de vergadering af met speciale dank voor Riet Vogel en Mia Verberne, die beiden een bos bloemen krijgen. Riet vanwege haar niet aflatende inzet met de koffie en thee tijdens vergaderingen en lezingen van de KNNV Amsterdam. Mia vanwege al het werk dat zij belangeloos verzet voor de administratie. Er waren ook bloemen voor de redactie van Blaadje, maar helaas zijn zij niet aanwezig (bestuursleden hebben de overblijvende, overigens zeer fraaie, bossen meegenomen, waarvoor onze dank).

Na de pauze verzorgt Ronald van Weeren in het kader van leden voor leden een ongelooft mooie dialezing over insecten.

Finette van der Heide

AMERIKAANSE RIVIERKREEFTEN IN AMSTERDAM

Inleiding

Het gebeurt steeds vaker dat er waarnemingen van zoetwaterkreeften worden gemeld. Over het algemeen gaat het dan om waarnemingen van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectes limosus*) en de Rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkii*). Op dit moment zijn er acht soorten zoetwaterkreeften in Nederland (zie tabel) aangetroffen.

Onze enige inheemse soort de Europese rivierkreeft (*Astacus astacus*) staat op punt van uitsterven. De achteruitgang van het biotoop en de Kreeftenpest (*Aphanomyces astaci*) hebben zijn tol geëist. Het leefgebied van de Europese rivierkreeft in Nederland is ingekrompen tot een vijver op landgoed Warnsborn bij Arnhem.

De andere soorten zijn exoten die hier al lang of kort aanwezig zijn.

De verspreiding van exotische rivierkreeften in Nederland is terug te voeren op bewuste introductie door de visserijhandel (soorten 2 - 5) of losgelaten aquariumexemplaren door particulieren (soorten 6 - 8).

Kreeftenpest

Zoals de naam al aangeeft gaat het om een zeer besmettelijke en dodelijke infectieziekte. De Kreeftenpest is een schimmelziekte die zich via sporen in het water verspreid.

De Europese soorten als Europese rivierkreeft en Turkse rivierkreeft zijn niet bestand tegen deze schimmelziekte dit in tegenstelling tot de resistente soorten uit Noord-Amerika. De Amerikaanse soorten zijn drager van de schimmelziekte en vermoed wordt dat deze kreeften zich evolutionair hebben aangepast. Bij besmetting wordt de schimmel door het lichaam ingekapseld en is ongehinderde groei onmogelijk. Bij de vervelling van de kreeft of beschadiging van het pantser komen de sporen in het water terecht en treedt verspreiding van de voor de Europese soorten dodelijke schimmelziekte op. De sporen verspreiden zich niet alleen zelfstandig door het water maar worden ook door vissen, slakken, vogels en via â€™ besmetteâ€™ visnetten, vislijnen, aasvisjes, laarzen, duikpakken, kanoâ€™s en surfplanken van het ene naar het andere water verplaatst.

Na besmetting sterven de Europese kreeften in zomerse omstandigheden binnen negen dagen. Genezing is niet mogelijk.

Nr	naam	Wetenschappelijke naam	Eerste melding in NL	Oorspronkelijk leefgebied
1	Europese rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>	inheems	Europa
2	Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft	<i>Orconectes limosus</i>	1968 (Limburg)	Noord-Amerika
3	Turkse rivierkreeft	<i>Astacus leptodactylus</i>	1977 (Achterhoek)	Oost-Europa
4	Rode Amerikaanse rivierkreeft	<i>Procambarus clarkii</i>	1985 (Den Haag)	Noord-Amerika
5	Californische rivierkreeft	<i>Pacifastacus leniusculus</i>	2004 (Twente)	Noord-Amerika
6	Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft	<i>Orconectes virilis</i>	2004 (Woerden)	Noord-Amerika
7	Marmerkreeft	<i>Procambarus spec.</i>	2004 (Dordrecht)	Noord-Amerika
8	Witte Amerikaanse rivierkreeft	<i>Procambarus zonangulus</i>	2005 (Gorinchem)	Noord-Amerika

De Amsterdamse situatie

Tot voor 1980 leefden er geen rivierkreeften in de Amsterdamse wateren maar daar is nu verandering in gekomen. Op dit moment kunnen er twee soorten worden gevonden. Met die aantekening dat de Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectes virilis*) al in het Vinkeveense water is gezien en met een opmars bezig is. Wie doet de eerste melding voor het Amsterdamse water!?

De Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft

Het oorspronkelijke leefgebied van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft ligt in het oostelijk deel van Noord-Amerika van Maine tot in Virginia. De kreeft leeft daar in meren, kanalen, rivieren en moerassen en wordt gevonden tussen de vegetatie en onder stenen.

In 1890 is de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft in Europa bij de grens tussen Duitsland en Polen grens uitgezet. Daarna is door natuurlijke verspreiding en bewuste uitzetting de opmars in Europa begonnen. Het dier bewoont nu een gebied dat zich uitstrekt van West- en Midden-Europa tot noordoost Rusland.

In Nederland werd het eerste exemplaar in 1968 in Limburg gevonden. Sindsdien vergroot de soort zijn areaal gestaag en komt nu vrijwel overal voor in Nederland. Begin jaren tachtig werden de eerste Gevlekte Amerikaanse rivierkreeften in de

Amsterdamse wateren gesignaleerd.

Het ging om enkele exemplaren gevangen in het Amsterdam-Rijnkanaal, het Lozingskanaal en de Diem. Tot 1991 was de verspreiding van deze kreeft vrijwel beperkt tot de oostkant van Amsterdam. Tegenwoordig komt de kreeft in vrijwel al het water van Amsterdam voor dat niet brak of zout is.

De Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft is eenvoudig te herkennen aan de dubbele rij wijnrode vlekken op de segmenten van het achterlijf.

Rode Amerikaanse rivierkreeft

De Rode Amerikaanse rivierkreeft is eenvoudig aan de zwartrode kleur van het lichaam te herkennen al komen er ook blauw gekleurde exemplaren voor. De vele grote vaak roodblauw aanggelopen stekels op de scharen en het gestekelde rugschild zijn onmiskenbaar.

In Europa is de Rode Amerikaanse rivierkreeft in 1973 is voor het eerst uitgezet in Spanje en voor het eerst in Nederland waargenomen in 1985 in de buurt van Den Haag. Inmiddels is deze rivierkreeft op een groot aantal plekken in Amsterdam gevonden. Vooral op regenachtige dagen zijn die waarnemingen soms spectaculair, dan trekken ze over land, met soms wel honderden tegelijk, op zoek naar nieuw leefwater. Toch is het volgens sommige 'deskundigen' onwaarschijnlijk dat deze rivierkreeft definitief zal inburgeren omdat deze kreeft een voorkeur heeft voor water met een gemiddelde temperatuur van 20°C. Doch sinds de eerste Nederlandse waarneming in 1985 heeft ons land een aantal behoorlijk strenge winters gekend met Elfstedentochten in 1986 en 1997, maar toch dook deze kreeft daarna weer her en der op. Klaarblijkelijk ziet hij kans om ook in koud water te overleven. Overigens is het dezelfde zoetwaterkreeft die ook in de supermarkten voor consumptie wordt aangeboden.

Geert Timmermans

Literatuur:

(1) Soes, M. & R. van Eekelen, 2006. Rivierkreeften een oprukkende probleem? De Levende Natuur 107: 56-61.

(2) Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn, 2003. De zoetwaterkreeften van Nederland. Natura 100: 112-121.

AMSTERDAMSE VLINDERS

In het verleden had Amsterdam wel wat met vlinders. Henri Knap heeft in de naoorlogse jaren in zijn rubriek Dagboekenier van het Parool vele malen het lepenloof met Rupsen uitgedeeld aan mensen die een pluim verdienden. Het lepenloof met Rupsen was de ludieke tegenhanger van het Eikenloof met Zwaarden waarmee men in de oorlogsjaren onderscheiden kon worden. De ringelrups (*Malacosoma neustria*) zorgde in de periode 1940-1950 voor een jaarlijkse ontbladering van de Amsterdamse iepenbomen. De rupsen die de bomen verlieten om een schuilplaats voor de verpopping te zoeken werden tot moes gereden en lieten op de weg een glibberige massa achter waarop fietsers en voetgangers uitgleden. Uiteindelijk hebben de DDT-kanonnen van de Gemeentelijke Dienst voor Ongediertebestrijding een eind gemaakt aan de jaarlijkse rupsenplaag. Al hoewel, in het gehele land is het daarna met de ringelrups zo slecht gegaan dat hij nu op de nominatie voor de Rode Lijst staat. Dat kan niet de schuld van de dienst zijn geweest.

De rupsen van de ringelrups zijn opvallend fraai, de vlinders echter saaie, neurotische, duffe, dikke motten die in de levensduur van slechts enkele dagen de voortplanting tot stand moeten brengen. Niemand slaat daar acht op.

De ringelrups heeft jarenlang gezelschap gehad van de plakker (*Lymantria dispar*) die het ook op de iepen had voorzien. Deze soort heeft eveneens opvallend gekleurde rupsen maar de vlinders van de plakker zijn veel opvallender. Het mannetje is donkerbruin van kleur en het vrouwtje wit met een donkere marmertekening. (Vandaar de naam *dispar* = verschillend.) De plakker gedroeg zich bescheidener en heeft veel langer stand kunnen houden op de iepen langs de grachten. Het grote verschil met de ringelrups zit in het gedrag van de prille rupsjes. De pasgeboren rupsjes van de plakker laten zich wegwaaien, hun manier om zich te verspreiden, terwijl de rupsjes van de ringelrups zich consolideren in een zelfgebouwd spinselnest dat ze als woning benutten.

Amsterdam

De stad zelf is niet bepaald een wereld waarvan je kunt verwachten dat er veel verschillende soorten vlinders leven. De bomen langs straten en grachten, de piepkleine beschaduwde stadstuintjes en de netjes verzorgde parken vormen samen geen wereld waar je een uitbundig insectenleven kunt verwachten. Toch zijn er op entomologisch gebied veel opmerkelijke waarnemingen gedaan, maar dat komt vooral doordat er in Amsterdam zoveel ogen zijn die het insectenwereldje gadeslaan. Amsterdam heeft bovendien als voordeel dat het in ecologisch opzicht strategisch ligt, aan de dijk van het IJsselmeer, in het noorden aansluitend aan het venenlandschap en in het zuiden aan het heide en boslandschap van het Gooi. Vroeger was de buitenrand van de stad beslist geen achtergesteld gebied. Als je in de natuur geïnteresseerd was, kwam je er wel aan je trekken. Kanjers van pijlstaarten zoals de ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustris*) waren daar geen zeldzaamheden.

De stadbewoner

Een vlinder die in de stedelijke omgeving kan leven moet 2f tevreden zijn met heel kleine plekje 2f het vermogen bezitten om de stad in zijn geheel als leefgebied te benutten.

Tevreden zijn met kleine plekje gaat gemakkelijker naarmate de dieren zelf kleiner zijn. Kleine motjes kunnen jarenlang populaties handhaven in een stadstuintje of in een hoekje van een park.

Om een stad in zijn geheel te kunnen gebruiken moeten de dieren de kleine plekje kunnen opsporen waar iets van hun gading te vinden is, dus onverschrokken hun weg vinden in de chaos die de ruimtelijke indeling van de natuur in de stad nu eenmaal is. Als stadsbewonende vlinder moet je in dat geval een geboren nomade zijn. En zulke vlinders zijn er. Onder de witjes (*Pieridae*), vosjes (*Nymphalinae*) en blauwtjes (*Lycaenidae*) komen soorten voor die af en toe wel in ieder stadstuintje gezien worden. Naast deze dagvlinders komen er ook vele soorten nachtvlinders voor en heus niet alleen op het asfalt.

Iemand die in een tuintje in de binnenstad probeert kool te kweken, wordt gegarandeerd geconfronteerd met rupsen van de koolwitjes (*Pieris rapae* en *P. napi*) die de kool voor-

proeven. In het voorjaar en nazomer kom je in ieder park het schuchtere zilverblauwtje of boomblauwtje (*Celastrina argiolus*) tegen. Van deze soort is de lijst van plantensoorten waar de rupsen op aangetroffen worden heel lang, maar toch is

de vlinder een Pietje precies. Het vrouwtje zoekt voor het afzetten van de eitjes een kruid of struik die op het punt staat te gaan bloeien. De eitjes worden bij de bloemknoppen afgezet en het prille rupsje voedt zich met het vruchtbeginsel en later met de vrucht en bij enkele plantensoorten ook met het blad. Een vlinder die bloemknoppen zoekt, moet in de loop van het seizoen wel steeds naar andere plantensoorten uit-kijken. Een zwerflustig gedrag is daarbij een noodzaak.

Petje af

In de maanden augustus en september zie je in de stad altijd wel ergens bont gekleurde vlinders op de bloemen. Deze behoren tot de familie van de vosjes. De kleine vos (*Aglais urticae*) en dagpauwoog (*Inachis io*) bezoeken wel de stadstuinen, maar trekken naar het buitengebied in de tijd van de voortplanting. Je zult dus in de stad nooit hun rupsen op hun waardplant de brandnetel (*Urtica dioica*) vinden. De atalanta (*Vanessa atalanta*) zie je vooral in september in de stad en niet alleen op bloemen maar ook op rottend fruit. Dit zijn de doortrekkers op weg naar het verre zuiden waar de winter doorgebracht wordt. Om te overwinteren leggen atalanta's afstanden af van meer dan duizend kilometer en om deze fysieke prestatie te kunnen leveren zorgen ze dat ze voldoende vet in hun lichaam hebben waarop geteerd kan worden gedurende de dagenlange tochten. Wij zien de atalanta's dan dagen achtereen in een geschikte tuin of boomgaard waar ze de hele dag drinken van nectar of vruchtensap dat vervolgens in hun lichaam omgezet wordt in vet. Dat doen de kleine vosjes en dagpauwogen ook, maar die blijven in de buurt en zoeken een veilige plek om te overwinteren. Op de eerste de beste warme voorjaarsdag komen ze dan weer te voorschijn. Het citroentje (*Gonepteryx rhamni*) is ook een van de soorten die als vlinder overwintert en bovendien als vlinder zo opvallend oud kan worden, ruim een jaar. In de stad zie je ze niet zo vaak, maar in parken als het Amsterdamse Bos is het een vertrouwde verschijning. Voor de voortplanting zijn ze aangewezen op de struiken sporkehout (*Rhamnus frangula*) en wegendoorn (*Rhamnus catharticus*) en deze struiken komen in de Amsterdamse omgeving alleen voor op plekken waar ze aangeplant zijn. Dit zijn allemaal vlinders waarvoor je je petje afneemt voor de prestaties die ze kunnen leveren.

Paardenkastanjemineermot

Een van de hele kleine vlinders die maar een klein plekje nodig hebben om er zich te kunnen handhaven is de paardenkastanjemineermot (*Cameraria ohridella*), een lid van de grote familie van de schitterende mineermotjes (*Gracillariidae*). Deze soort is pas in 1986 in de buurt van de stad Ohrid in Macedonië ontdekt en vervolgens heeft de soort een pijlsnelle opmars gemaakt en werd in 1998 al in Nederland waargenomen. Op het ogenblik kan de soort plaatselijk schadelijk zijn. De waardplant is de paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*).

Het rupsje leeft veilig beschut in het blad en voedt zich met het bladmoes zodat er blazen in het blad ontstaan. Er kunnen drie generatie per jaar plaatsvinden en dat verklaart waarom dit vlindertje zich zo snel kan vermeerderen. De vlindertjes zijn echter zo klein en teer, dat je niet kunt verwachten dat ze op eigen kracht ver weg kunnen komen. Om ver weg te komen moeten ze dus door de wind gedragen worden.

Onder een vergrootglas gezien is het een heel mooi vlindertje en het schadebeeld van de rups is onmiskenbaar. De rupsen verpoppen in het blad en vallen in de herfst met blad en al op de grond. Ze zijn dus gebonden aan plekken waar het blad niet

opgeruimd wordt. Het is boeiend om zo een plotselinge verandering in onze fauna mee te maken.

Het Amsterdamse Bos

De aanzet voor het Amsterdamse Bos werd al in 1908 door Jac. P. Thijsse geleverd en in 1929 werd de Commissie voor het Boschplan geïnstalleerd waarna in 1934 met de uitvoering van de aanleg werd begonnen. Het is aangelegd als recreatiegebied voor de Amsterdamse bleekneusjes maar heeft later tevens de functie gekregen als buffer tussen het lawaaige Schiphol en de stad. Het 935 hectare grote gebied is aangelegd in Engelse landschapsstijl en van begin af aan is er naar gestreefd om de potentiële natuurwaarden te ontwikkelen. De aanleg van het Amsterdamse Bos is een dankbaar studieonderwerp geweest om de ontwikkeling van de natuurlijke flora en fauna te volgen. Omstreeks 1950 werden er al heel wat verschillende soorten dagvlinders waargenomen en tot aan 1980 was het totaal aantal opgelopen tot 35. In de daarop volgende periode is het aantal weer afgenomen en is onder meer het oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) verdwenen dat daarvoor talrijk voorkwam in het jonge Amsterdamse Bos. Als gevolg van het veranderen van het bos zijn blijkbaar de voor deze soort geschikte plekken verdwenen. Van de nachtvlinders zijn er in totaal 306 soorten waargenomen en van de kleine vlinders 398 soorten. (Dick de Jonge e.a. 2003. Het Amsterdamse Bos. Natuur dichtbij de stad. Schuyt & Co Uitgevers bv, Utrecht).

Frits Bink

8STE INVENTARISATIEDAG HILVERSOMS WASMEER

Op 17 juni gaan we voor de achtste keer een gebied in de buurt van Amsterdam inventariseren op flora en fauna. Dit maal is in nauw overleg met het Goois Natuurreservaat de keus gevallen op het Hilversums Wasmeer. De inventarisatie van dit gebied is de tegenprestatie van de afdeling Amsterdam voor het gratis en het zeer inspirerende optreden op onze nieuwjaarsreceptie van Henk Korten, rentmeester van het Goois Natuurreservaat.

De inventarisatie staat open voor alle leden. Aan de verschillende werkgroepen zal expertise en medewerking gevraagd worden. Ook de Vogelwerkgroep Amsterdam en de KNNV, afdeling Gooi worden uitgenodigd om aan de inventarisatie deel te nemen. De inventarisatie zal zich uitstrekken over delen van het Wasmeer dat niet voor het publiek toegankelijk is! Sommige delen van het gebied kunnen behoorlijk nat zijn. Het is dan ook verstandig om laarzen mee te nemen. Ook brood en drinken dient u zelf mee te nemen.

Het Hilversums Wasmeer is circa 31 hectare groot en was vroeger onderdeel van een groot en uitgestrekt heidegebied. Op oude topkaarten uit 1913 is nog goed te zien hoe het Wasmeer omringd werd met heidevelden en stuifduintjes. Na die tijd is de heide op vele plaatsen ontgonnen en ingeplant met Grove den. Het Wasmeer heeft zijn ontstaan te danken aan een ondoordringbare komvormige oerbank in de bodem. Op die laag blijft het regenwater staan. Het waterniveau van het ven is dus puur afhankelijk van de regenval. Het water - in een verder droog gebied - heeft altijd een grote aantrekkingskracht gehad op flora en fauna. Omdat de recreatiedruk te hoog werd is in 1959 een hek om het Wasmeer geplaatst. Het Hilversums Wasmeer is een Beschermd Natuurmonument.

In het verleden (voor 1950) was het Wasmeer vanwege de voedselarme en zure bodem de groeiplaats voor onder andere Valkruid en Beenbreek (De Vrankrijker,

1959). Wateronttrekking, verzuring en successie hebben ervoor gezorgd dat deze bijzondere en zeldzame flora is verdwenen. Door begrazing met Schotse Hooglanders en te plaggen, opslag te verwijderen en de bosrand terug te dringen, probeert het Goois Natuurreservaat de oorspronkelijke vegetatie weer een kans te geven. Planten als Kleine zonnedaauw, Bruine snavelbies en Klokjesgentiaan kunnen zich hierdoor goed ontwikkelen. De omringende heiden zijn van groot belang voor Zandhagedis, Levendbarende hagedis en Hazelworm en dagvlinders als Groentje, Heideblauwtje en Heivlinder en verschillende soorten sprinkhanen. In 2005 zijn er waarnemingen gedaan van de Sikkelsprinkhaan. Ook is het gebied nog rijk aan Heidesabelsprinkhaan en Heikrekel. Verder is er in het Hilversums Wasmeer de Dwergspitsmuis gezien en komen Vos en Ree tot aan de oever. Verder zijn de heidevelden van belang voor Veldleeuwerik, die bijna uit het cultuurlandschap van akkers en graslanden is verdwenen en voor Boomleeuwerik en Roodborsttapuit.

Vogelsoorten als Blauwe reiger, Wilde eend, Meerkoet, Waterhoen, Grauwe gans, Tafeleend, Kuifeend, Bergeend, Fuut, Geoorde fuut en Dodaars zijn regelmatig aanwezig en Buizerd, Boomvalk en Havik jagen veelvuldig boven het gebied. Het meer is rijk aan verschillende soorten libellen en juffers. Het natuurloket (www.natuurloket.nl) meldt voor het gebied bestaande uit de kilometerhokken 141-467, 141-468, 142-468 en 142-467, de verspreiding van een groot aantal beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Flora en faunawet en verschillende dieren- en plantensoorten van Rode Lijst. Ook zegt het Natuurloket dat op het gebied van mossen, korstmossen, paddestoelen, zoogdieren, amfibieën, vissen, dag- en nachtvlinders en insecten weinig tot geen recente gegevens beschikbaar zijn. Er is dus nog veel te doen en te ontdekken.

We verzamelen om 10.00 uur op het parkeerplaatsje langs de Lage Vuurscheweg in de berm van A27 ([zie kaart](#)).

De locatie is met het openbaarvervoer goed te bereiken. Bus 70 vertrekt om 9.25 uur en bus 59 om 9.35 uur van Station Hilversum. Uitstappen op de Soestdijkerstraatweg halte Monnikenberg: bus 70 om 9.31 uur en bus 59 om 9.42 uur. Vanaf de halte Monnikenberg is het ongeveer 10 minuten lopen naar de parkeerplaats. Na het uitstappen is het 50 meter teruglopen naar de Huydecoperweg, deze weg inlopen en ter hoogte van het viaduct links de Lage Vuurscheweg volgen, onder het viaduct door en parallel aan de A27 blijven wandelen tot aan de parkeerplaats ([zie kaart](#)).

Voor de mensen met eigen vervoer is de plaats bereikbaar via de Soestdijkerstraatweg. Komende vanaf Hilversum is het voor het viaduct van de A27 rechts de Huydecoperweg inrijden (zie verder beschrijving openbaarvervoer en [kaart](#)).

Geert Timmermans

Literatuur:

Vrankrijker, A.C.J. de, 1959. Het Hilversumse Wasmeer. In: De Levende Natuur 62: 265-275.

<http://home.zonnet.nl/myotis/heisabel.htm>

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebieden/057/bn%20hilversums%20wasmeer.pdf>

Themadag: RUIJTE VOOR DE NATUUR m.a.w. NATUUR BESCHERMING

Een verslag dd.: 18 maart 2006 in Hoofddorp. (De sprekers hadden weinig tijd

gekregen en veel urgents mee te delen. Dus gebruikten gestructureerde lijstjes van hoofdpunten met commentaar. Op papier heb ik nog minder ruimte: commentaar is daarom gecomprimeerd tot steekwoorden. De tekst eist daardoor veel aandacht, maar de natuurbescherming is dat waard! (Alle cursieve tekst van mij.)
Nota Ruimte geeft meer mogelijkheden voor gemeenten en Provinciale Staten land te bestemmen en in te richten naar eigen goeddunken. Hoe dat toch goed kan werken.

Bart Krol, wethouder RO, Soest.

Gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug werken samen in de organisatie: Hart voor de Heuvelrug. Doelstelling: behoud wat er aan historische natuur is & groen versnippering verbinden. Altijd weinig geld voor natuurbeheer: meer kan ~ verdienen™ worden uit vergunningen voor woning- en bedrijvencomplexen, met als ~ vuistregel™ rood ~ groen balans moet positief zijn voor groen (er komt meer van) in de clusters van samenhangende beslissingen (raamcontracten). Zeist: Dennendal wordt natuurgebied. Zeist groener. Soest: ecodeuct oost corridor voor grote dieren, west corridor voor overigen. Militaire basis ~ Camp New™ wordt natuurgebied. Vliegbasis (500 ha schraal grasland): in onderhandeling voor zoveel mogelijk natuurgebied. Het touwtrekken Zeist ~ Soest ~ Defensie is al in volle gang. Probleem daarbij: politiek & maatschappelijke draagvlak gaat het hardst achteruit.

Ronald Lanfers, ministerie LNV

Natuurbescherming in Nederland tot Nota

Ruimte vooral soortenbeleid (Flora & Faunawet. (1998), Vogelrichtlijn (1979), Habitatrichtlijn (1992) en natuurbescherming Nationaal beleid, Internationale verdragen.

Daarentegen wijst de Nota Ruimte nat-urgebieden aan voor de instandhouding van soorten en habitattypen. Stelt beheerplannen op deze ~œNatura-2000 gebieden~• . Uit de Habitatrichtlijn gaan 141 gebieden (751.000 ha.) naar ~œNatura-2000 gebied~• , uit de Vogelrichtlijn 79 gebieden (1.014.000 ha.) Samen bestaan deze uit 31% land, 60% water. Bij het opstellen van de beheerplannen, zijn vrijstellingen voorzien. Soorten: algemeen, en een vergunningstelsel voor individuele activiteiten m.b.t. Regulier beheer, onderhoud en gebruik van een gebied; en Ruimtelijke inrichting. (!)

Algemene soorten vrijstelling worden verbonden aan de opstelling van een ~œGedragscode~• door bedrijf of instelling zelf! Moeten wel ter inzage gelegd worden voor inspraak en bezwaar. (info: www.minlnv.nl/natuurwetgeving waar en wat; er is een e-mail abonnement mogelijk, gratis. NB!!!! de 1e gedragscodes liggen nu ter inzage.)

Aanvullend een Leefgebiedenbenaderingen: actief alle soorten bevorderen die er in horen, en een soorten beschermingsplan. De Hoofdlijnen Ecologische Hoofdstructuur (EHS) zal in 2018 door het LNV gerealiseerd zijn. Naar verwachting. Rode lijst regelingen blijven van kracht.

De doelstelling achter de overdracht van natuurbeheer naar provincie en gemeenten: zij kunnen beter een harmonisch contact tussen mens en natuur bevorderen.

Prof. Geert de Snoo

Witte gebieden & Agrarische gebieden. Landbouwgebied (60%) en natuur. Sinds 1850 steeds minder in harmonie met elkaar.

Essentiële voorwaarden herstel: 1e schoon water! 2e weer veel meer graseters, vooralrundersoorten, in de wei: de vele insecten die op de vluchten gedijen zijn de basis van de voedselketen!

Er is tegenstroom tegen landelijk natuurverval vanuit de boeren zelf: er bestaan al 130 Agrarische natuurverenigingen, waar vaak ook burgers lid van kunnen worden. Soorten groenbeheer door de boer uitvoerbaar: reservaatbeheer, behoud wat er is, en inpassen maximale biodiversiteit. Die hebben daarvoor de soort kennis nodig die KNNV's veel hebben: dus samenwerking, kennis overdracht en ondersteuning nodig. Diezelfde samenwerking is nodig voor beheerde natuurgebieden. De terreinbeheerders weten, vooral na een wisseling van functionaris, vaak niet wat er is.

Vertrouw niet op beïnvloeding van de vrije markt als veel mensen maar biologische producten kopen voor wat hogere prijzen, komt alles wel in orde.
Duurzaamheid van natuurbeschermingsinstrumenten: vrije markt (hogere prijzen voor eco-producten e.d.): 1 jaar.

Contracten/convenanten tussen boeren en overheid/winkelketens e.d.: 10 jaar.

Erfdienstbaarheid: 100 jaar.

Normen & waarde: educatie & fatsoen, goede landbouwpraktijk: 1000 jaar.

Gijs Kuneman (Stichting Natuur & Milieu)

Natuurbescherming begint met gegevens verzamelen! En veel meer initiatief van burgers i.p.v. alleen tegengas bij bouwplannen, dat vergt planologisch huiswerk: wat gebeurt er, mag dat? Bij gemeentelijke afwegingen om vergunning verlenen ontbreekt vaak de nodige kennis. En het economische verhaal valt goed bij kiezers/achterban, maar haalt vaak weg bij buurgemeenten, betrek de benadeelde gemeenten in de plannen.

Betrek naburige gemeenten bij bestrijding groenversnippering, kosten van natuurontwikkeling. Betrek naburige gemeenten bij bestrijding groenversnippering, kosten van natuurontwikkeling (vgl. de samenwerking van gemeenten op Utrechtse Heuvelrug).

De komende Wet Ruimtelijke Ordening gaat de Nota Ruimte weer tegenwerken: provincie en regering kunnen weer ingrijpen in gemeentelijke plannen.

Inhoud: de Natura-2000 gebieden worden omgezet in 13 typen van leefgebieden met soortenbescherming van alle daarin voorkomende soorten. De provincies gaan het beheer uitwerken voor de habitats in hun gebied. Er komen 13 coördinatoren voor de gelijksoortige leefgebieden over het gehele land. Beleid ligt vast voor 7 jaar, ook het budget voor de Provincies. Dus meer continuïteit.

De vergunningen en gedragscodes blijven:

- deel van het werk door boeren: gedrags-codes.

- deel van het waterbeheer: gedragscodes.

Milieudefensie Limburg heeft website www.milieuhulp.nl geeft juridisch advies, ecologische afweging, en een programma om het effect van ammoniakuitstoot te toetsen.

Monitorende rol gemeenten blijft essentieel! Aandringen bij het VNG: kennis vermeerderen bij betrokken ambtenaren. KNNV's: handen uit de mouwen. Handleiding bestemmingsplan inspreken: www.VNG/milieu/handleiding, brochure "Samen Sterker" te downloaden.

Vier sprekers, Conclusie: kennisoverdracht KNNV's essentieel voor natuurbescherming: er kan niets beschermd worden als niet bekend is wat er is en de waarde daarvan. Naar de boeren toe, naar ambtenaren & gemeenten toe, naar

(nieuwe) beheerders natuurgebieden toe. EN MONITORING VAN DE GEDRAGSCODES TER INZAGE! Die blijven belangrijk. Op de website van LNV kunt u zich ook abonneren op toezending van hun persberichten.

Cora Bruin

BERICHTEN UIT HET AMSTERDAMSE BOS

Tot eind mei zijn er nog drie tentoonstellingen te zien in het Bezoekerscentrum aan de Bosbaanweg 5

Ten eerste die ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Amsterdamse Hengelsportvereniging. De AHV heeft een tentoonstelling ingericht, alsmede een aquarium en zeven kunstenaars hebben zich op het fenomeen vis gestort.

De tweede tentoonstelling heet Tulipa Incognita-De onbekende tulp. Stelle Delemarre exposeert 20 foto's van mysterieus bloeiende onbekende tulpen in haar tuin. Als u de exacte naam weet hoort ze dat graag.

Insecten: groot worden door klein te blijven heet de derde tentoonstelling die in het bezoekerscentrum te zien is. De tentoonstelling laat zien welke insecten ons helpen en weke ons plagen en hoe wij ze naar onze tuin kunnen lokken

Geschikt voor kinderen vanaf zeven jaar.

In de zomer (6 mei -17 september) zijn er weer rondvaarten in het Amsterdamse Bos met de excursieboot 'de Jacobs'. Tijdens de vaart vertelt een boswachter u weetjes over het bos. U kunt kaartjes kopen aan de balie van het bezoekerscentrum. Telefonisch reserveren kan niet meer.

Er zijn 2 a 3 vaardagen per maand. Voor het vaarschema kunt u terecht op www.amsterdamsebos.nl of in het bezoekerscentrum (12.00-17.00 dagelijks geopend). De excursieboot vertrekt vanaf de aanlegsteiger achter de Amsterdamse Manege (Nieuwe Kalfjeslaan 25 te Amstelveen).

Meer informatie Amsterdamse Bos 020-5456114 of 06-29081626

Jeroen Cornelissen

HET KLIMAAT VERANDERT, MAAR HOE, WAAR EN WANNEER

Via de BBC wordt een voorspellingsmodel ontwikkeld, waarbij alle variaties in alle factoren betrokken in de klimaatverandering per permutatie getest worden. Dit vergt een computer rekenkracht die niet bestaat, tenzij het project tenminste 10.000 pc-eigenaars vindt die ieder een variatiemodel op hun eigen computer laten draaien op de achtergrond. Hoe meer computers hoe sneller het geïntegreerde eindmodel een benadering kan geven over het hoe, waar, wanneer over de gehele wereld.

Uitgebreide informatie is te vinden op www.bbc.co.uk/climatechange. Om zo'n model te kunnen draaien is RealOneplayer nodig, waarvan een gratis (meer beperkte) variant te downloaden is op: www.real.com. Krijgt u eerst de Nederlandse website, tik dan opnieuw het com adres in. Gratis is versie 10 (12,79 Mb). Een geavanceerde computer lijkt mij wel nodig.

Cora Bruin

JAARVERSLAG SLAKKENWERKGROEP 2005

Er zijn al vier Slakkenwerkgroepavonden geweest en met redelijke opkomst.

Tot nu toe is er genoeg materiaal aanwezig en gelukkig ook veel know how(o.a.Tello Neckheim).De avonden worden beurtelings op woensdag bij Wilbert Cornelissen en op vrijdag bij mij gehouden.Verder gaan minstens drie leden van de groep in een gedeelte van de Amsterdamse Waterleidingduinen waarnemingen doen.

De volgende bijeenkomst is op woensdag 3 mei om 19.30 uur bij Wilbert.

Adres: Johannes Vermeerstraat 39 H (geen hs).

Iedereen is van harte welkom.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met:

Chris van Haagen (020-6374927)

JAARVERSLAG INSECTENWERKGROEP 2005

Het jaar 2005 begon voor ons met de voorbereidingen van de nieuwjaarspresentatie van onze werkgroep voor de KNNV in het nieuwe IVN-honk in het Amstelpark. In februari viel er even een gat, dat Yvonne behendig gebruikte door een dia-avond voor de kerngroep te geven van haar insectendia's van 2004. Na overleg over het komende programma besloten we een niet alleen op bijen gericht programma te maken (maar wel een groter aantal gezamenlijke bijenexcursies). Het streven was zoals anders; 1 excursie en 1 avond per maand, reces in de maand augustus, en zo mogelijk ook een weekend te plannen dit jaar. Als nieuwigheid middagen door de weeks in de collectie van het entomologisch museum (waar twee mensen gebruik van maakten). Verder hebben we zoals anders ook meegedaan met insectenactiviteiten van KNNV en andere verenigingen, zoals NEV-wintervergaderingen in het Entomologisch museum, de KNNV-inventarisatiedag voor alle werkgroepen, • Prikkebeen• natuurlijk, en bijzonder, een nachtvlinderexcursie in het duin (augustus) samen met de Zaanse KNNV, die zeer in de maak viel.

Helaas zijn er nogal wat excursies afgefallen en ook het weekend kon niet doorgaan door pech met het weer. Ik kon er zelf ook helaas vaak niet bij zijn.

Een aantal excursies; april, juni en juli was gewijd aan het AWD bijenproject. Behalve dat heeft menig werkgroeplid, ook ikzelf, nog extra bijenexcursies aan dit duingebied gewijd. Hierbij hebben we o.a. nog een aantal hokken erbij kunnen noteren voor de boomhommel. Na Yvonne en Ronald hebben we eindelijk het gezoem van het Zilveren fluitje (*Megachile laechella*) beluisterd aan de oevers van de Oosterduinrel, dat klinkt als een mug, en ook de opvallende Harkwesp (*Bembix*), geen bij, maar wel leuk, menig keer gezien.

Het viel ons na 2004 nog steeds erg tegen om de andere soorten bijen te determineren, vooral de zandbijen, zelfs als je begrijpt wat er bedoeld wordt in een tabel. En het viel tegen dat er ondanks onze gretige belangstelling vaak zo weinig bijen te zien waren. Daarom gaan we eerst weer terug naar de 17 • makkelijk herkenbare bijensoorten• .

In mei hebben we in Flevoland een redelijk geslaagde keverexcursie gehouden. We zijn nog een keer samen naar het Wekeromse zand geweest in verband met • Prikkebeen• , en we hebben een extra voorbereidende excursie naar Diemen • Spoorzicht• gemaakt, waarbij we onder andere de invasie-hooiwagen *Dicranopalpus* op een boomstam zagen zitten. Daarna de excursie zelf, in samenwerking met Aat van Selm. Op dat moment was 2005 al weer bijna over, een jaar met betrekkelijk weinig insectenhoogtepunten. Over invasiebeesten en uit de hand gelopen exoten gesproken; het Veelkleurig Aziatische lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*), in verschillende vormen, maar hoofdzakelijk de 19 stippige zwart op oranje variëteit • occinea• is dit jaar veelvuldig door ons gespot.

We hebben in het jaar een aantal promotiemomenten gehad; de nieuwjaarspresentatie, de presentatie van Prikkebeen, het troetelproject van Ko Veltman, in Artis, (4 dagen lang in juli, :we stonden er met mestkevers en met juffers en hadden een gezamenlijke maaltijd in het nieuw insectarium als afsluiter), de wat ik

noem 'ementorenexcursie' in Spoorzicht, (dit gebied is jong spontaan opgeslagen bos op voormalige sportvelden, beheerd door vrijwilligers onder aanvoering van het koppel Petra Kerkhoffs en Jan Willem Wertwijn van de IVN). Mogelijk ook de inventarisatiedag (waar ik niet bij kon zijn).

Dit leidt soms tot groepsuitbreiding, maar zeker tot meer belangstelling voor insecten of spinnen.

De kerngroepgrootte bleef op de avonden redelijk constant ongeveer huiskamer groot. Nog steeds wordt gerouleerd onder een aantal adressen, maar we hebben van de KNNV ook de mogelijkheid gekregen om een noodoplossing te claimen. Leukste avond van 2005 vond ik de avond dat Joke Stuurman werd uitgenodigd en vertelde over het opkweken en fotograferen van vlinders. De wens leeft ook om zich meer in het leven van insecten te verdiepen. Ren© Wolboer heeft aan wie dat wou nestjes van de gewone wegmier aangeboden om gedrag te observeren.

Jaar 2005 is in geen enkel opzicht een makkelijk jaar geweest voor ons. Niet alleen door mijn te zwaar verdeelde aandacht, pech met weer en insecten, maar ook zijn er bijzonder veel heel ongelukkige persoonlijke dingen geweest, ik wil ze niet opsommen, die Yvonne in een mail lieten uitroepen dat het gesternte erg slecht stond voor de insectenwerkgroep. Mag ik dan ook de wens uitspreken dat we 2006 meer 'de wind mee' zullen krijgen en ook een beetje tijd voor onze goede voornemens om veel insecten te leren kennen.

Badda Beijne-Nierop

WAARNEMINGEN (1)

2/2/06 bij laag hulsthaagje, directe omgeving zeer drukke rotonde Huizerweg in Bussum: 8 **koperwieken**

27/2/06 bij zeer koude wind: in de havenkom, centrum van Weesp: 1 **dodaars**

7/3/06 In de trekvaart provinciale weg Bussum-Weesp tussen molen Ankeveen en Fort Uitermeer: 1 mannetje **brilduiker**.

Liefhebbers van de vetbol in mijn tuin van januari tot en met maart 2006.

Door de lengte van de afgelopen winter zou je denken aan veel bezoek, hetgeen tot nu toe wat tegen viel, blijkbaar was het toch niet koud genoeg. Wel een aardige verscheidenheid gezien: buiten de zeer gangbare **koolmees** en **pimpelmees**, dikwijls een paartje **staartmezen**, paartje **groenlingen**, dagelijks vrouwtje **zwartkopje**. **Roodborst**, **heggenmus** en **vink** waarden de vetbol ook al jaren.

Een keer een **sijsje** op bezoek gehad en bij zeer koud weer op 12 maart een paartje **goudhaantjes**!

Vanaf begin februari in de tuin vele keren een zanglijster op bezoek gehad, een enkele **koperwiek** en sinds enige jaren dagelijks enkele **gaaien**, die nu hun schuwheid wat afgelegd hebben en net als de **merels** en **eksters** brood eten.

Hans Schut

WAARNEMINGEN (2)

Een waarneming die vast al door meer mensen is gedaan: op de terugweg van het Veenmuseum in Wilnis (omgeving van de turfschuur!) zagen we op 5 april in de Polder Groot Mijdrecht, niet ver van de Ronde Hoep, aan de westkant van de Hoofdweg en vlak bij die weg, drie **heilige ibissen** rustig met hun

gebogen snavels in de bodem ~ prikken~™ naar insecten.
Finette van der Heijden

i.